

COMMISSIEVOORSTEL Opiniërend
BIJ ZAAKNUMMER: AST/2015/003186

Voorstel voor de vergadering van de Commissie Burgers op 7 april 2015

Agendanummer :	6
Onderwerp:	Tegenprestatie naar vermogen
Opsteller:	Mevrouw P. van Dijck - van Deursen, team Welzijn
Portefeuillehouder:	De heer J. Huijsmans
Datum:	2 maart 2015
Voorstel:	Wensen en bedenkingen meegeven aan college van burgemeester en wethouders over invulling tegenprestatie naar vermogen in het kader van de Participatiewet.
Presentatie:	Ja
Bijlage(n)/ter inzage	Notitie tegenprestatie naar vermogen (AST/2015/003326)

Samenvatting

Met de invoering van de Participatiewet zijn gemeenten vanaf 1 januari 2015 verplicht aan bijstandsgerechtigden de verplichting op te leggen om een tegenprestatie te leveren. Gemeenten hebben hierbij de keuze of zij het tegenprestatie-instrument strikt formeel juridisch willen inzetten, of dat zij dit in samenspraak met de burger willen doen, waarbij meer in de geest van de wet wordt gehandeld. In bijgevoegde notitie wordt een kader geschetst voor het opleggen van de verplichting tot het leveren van een tegenprestatie, waarbij de mogelijkheden concreet worden weergegeven. Doelstelling van de notitie is dan ook te komen tot weloverwogen keuzes waarbinnen de tegenprestatie kan worden uitgevoerd.

Om u vroegtijdig te betrekken bij de beleidsvoorbereiding, leggen wij u dit voorstel ter opinie voor. Dit ter voorbereiding op nadere besluitvorming, welke gepland staat voor het tweede kwartaal van 2015. Uiterlijk 1 juli 2015 moet het besluitvormingsproces zijn afgerond en moet de gemeenteraad een verordening hebben vastgesteld.

De materie wordt middels een presentatie nader toegelicht, waarna vervolgens een discussie (plenair) kan plaatsvinden.

Inleiding

Al vanaf 2012 hebben gemeenten op grond van de Wet Werk en Bijstand (WWB) de bevoegdheid een tegenprestatie naar vermogen te verlangen van iemand die een beroep doet op een bijstandsuitkering. Vanaf 1 januari 2015 is de WWB komen te vervallen is de Participatiewet van kracht. Binnen deze Participatiewet is de tegenprestatie als een wettelijke verplichting opgenomen. Dit betekent concreet dat gemeenten aan personen die een bijstandsuitkering ontvangen de verplichting moeten opleggen een tegenprestatie te leveren. Hiermee wordt bedoeld dat deze personen voor het ontvangen van een bijstandsuitkering iets terug doen voor de maatschappij. Het is aldus een vorm van wederkerigheid die aan het ontvangen van een uitkering wordt verbonden. Daarnaast

kan de tegenprestatie dienen als instrument om te bevorderen dat een belanghebbende mee- en ertoe doet in de maatschappij.

Voor wat betreft het inzetten van het tegenprestatie-instrument hebben gemeenten diverse keuzemogelijkheden. Onder andere ten aanzien van de doelstelling, de doelgroep, de aard van de werkzaamheden, de duur en omvang van de werkzaamheden en de mate van eigen verantwoordelijkheid moeten keuzes worden gemaakt. Deze keuzes zijn vervolgens bepalend voor de verdere inrichting en uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen.

Om een duidelijk en overzichtelijk beeld te krijgen van de keuzemogelijkheden, is er ten behoeve van de Peelgemeenten een notitie Tegenprestatie naar vermogen opgesteld. In deze notitie worden de beleidskaders en achtergronden geschetst voor het opleggen van een tegenprestatie en wordt ingegaan op de onderwerpen waarbij gemeenten een keuze hebben. Met behulp van deze notitie is het mogelijk te komen tot weloverwogen keuzes zodat een beleidskader kan worden vastgesteld waarbinnen de tegenprestatie moet worden uitgevoerd. De notitie is als bijlage bijgevoegd.

Wat willen we bereiken

Getracht wordt te komen tot een verordening die kaders voor de uitvoering stelt ten aanzien van de verplichting om een tegenprestatie op te leggen aan bijstandsgerechtigden. Door bijgevoegde notitie vroegtijdig aan de raadscommissie voor te leggen kunnen keuzes op diverse terreinen aangaande dit onderwerp worden gemaakt die voldoende draagvlak hebben, zodat in een later stadium beleidskaders kunnen worden vastgesteld waarbinnen de tegenprestatie kan worden uitgevoerd. De te kiezen beleidskaders zijn van groot belang, aangezien zij uiteindelijk de inrichting en uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen bepalen.

Wat gaat we daarvoor doen:

In het onderstaande wordt ingegaan op de verschillende keuzemogelijkheden. De thema's worden in het kort besproken en vraagstellingen dienaangaande worden u voorgelegd. Voor een uitgebreidere weergave en motivering verwijzen wij u naar de bijgevoegde notitie.

Kaders en doelstellingen:

De kaders komen reeds voort uit de verordeningen en beleidsplannen Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet op grond van de decentralisaties. In het kort komt het erop neer dat (a) burgers zelf verantwoordelijk zijn (b) gebruik gemaakt wordt van de bestaande sociale infrastructuur en (c) uitgegaan wordt van de mogelijkheden en intrinsieke motivatie van de burger. De doelen die nagestreefd worden zijn (a) maatschappelijke participatie en (b) het verrichten van maatschappelijk nuttige activiteiten. Deze maatschappelijk nuttige activiteiten kunnen tevens de kansen op de arbeidsmarkt vergroten, echter dit kan slechts als secundair doel dienen. Zijn de activiteiten uitsluitend gericht op arbeidsinschakeling, dan is immers sprake van een re-integratietraject.

Vraag 1:

Onderschrijft de commissie de kaders alsmede de doelstellingen ten aanzien van de tegenprestatie naar vermogen?

Doelgroep:

Deze ligt bij wet vast en omvat personen vanaf 18 jaar tot aan de pensioengerechtigde leeftijd die een beroep doen op een bijstandsuitkering. Uiteraard moeten gemeenten wel zorgvuldig beoordelen of een persoon ook in staat is de werkzaamheden te verrichten. Personen die volledig duurzaam arbeidsongeschikt zijn en alleenstaande ouders met een ontheffing voor de arbeidsplicht zijn bij wet uitgesloten van de tegenprestatie. Daarnaast zijn gemeenten vrij de volgende groepen uit te sluiten:

- persoon verricht reeds mantelzorg;
- persoon heeft onvoldoende vermogen om werkzaamheden uit te voeren aangezien sprake is van aanzienlijke medische beperkingen. Verricht bijvoorbeeld werkzaamheden in de dagbesteding;
- persoon verricht reeds structureel vrijwilligerswerk.

Vragen 2, 3 en 4:

- *Is de commissie van mening dat wanneer mantelzorg wordt verricht, tijdelijke ontheffing voor het verrichten van een tegenprestatie van toepassing is?*
- *Is de commissie van mening dat uitkeringsgerechtigden die reeds werkzaamheden verrichten, bijvoorbeeld in een dagbesteding, worden ontheven van de tegenprestatie?*
- *Is de commissie van mening dat uitkeringsgerechtigden die structureel vrijwilligerswerk verrichten worden ontheven van de tegenprestatie?*

Insteek en werkwijze:

In eerste instantie is de uitkeringsgerechtigde zelf verantwoordelijk om een tegenprestatie te vinden. De cliënt zal hiertoe gemotiveerd en aangemoedigd worden om binnen zijn eigen netwerk een werkzaamheid te vinden die als tegenprestatie kan dienen. Wanneer het de uitkeringsgerechtigde niet lukt zelf een tegenprestatie te vinden, worden tips en handvaten aangereikt. De cliënt wordt hierbij indien nodig verwezen en ondersteund. Is er sprake van weigering, dan zal in eerste instantie onderzocht worden waarom iemand niet wil meewerken. Immers hier kunnen verschillende factoren aan ten grondslag liggen. Pas wanneer blijkt dat er echt sprake is van onwil, wordt er een sanctie opgelegd.

Vragen 5 en 6:

- *Is de commissie van mening dat het in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de uitkeringsgerechtigde betreft om zelf een tegenprestatie te leveren?*
- *Ondersteunt de commissie de zojuist omschreven insteek en werkwijze ten aanzien van de tegenprestatie?*

Reikwijdte van de werkzaamheden:

Bevorderd wordt dat uitkeringsgerechtigden zelf ideeën dan wel concrete werkzaamheden aandragen. Hierbij kan de tegenprestatie breder gedefinieerd worden dan enkel het verrichten van maatschappelijk nuttige activiteiten. Waar het om gaat is dat de uitkeringsgerechtigde zich bewust is van zijn positie en alles in het werk stelt om zijn zelfredzaamheid te versterken. Dit betekent in veel gevallen dat in eerste instantie belemmeringen weggenomen moeten worden om vervolgens talenten beter te ontwikkelen. Hierdoor behoren ook cursussen en trainingen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot de mogelijkheden om als tegenprestatie te dienen.

Vraag 7:

Is de commissie van mening dat ook cursussen die bijdragen tot bijvoorbeeld voorkoming sociaal isolement, wegwerken taalachterstanden, schuldhulpverlening etc. kunnen worden gezien als het verrichten van een tegenprestatie?

Gebiedsgericht werken:

Belangrijk bij het invulling geven aan de tegenprestatie is dat deze laagdrempelig is en gevonden wordt binnen de eigen woonomgeving van de cliënt. Hierbij kan de zoekopdracht integraal worden opgepakt waarbij wordt gekeken naar alle leefdomeinen. Zoals al eerder gezegd wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het eigen sociale netwerk van de cliënt. Dit sociale netwerk bevindt zich hoofdzakelijk in de eigen woon-/leefomgeving. De aanwezige basisvoorzieningen binnen de Peelregio kunnen hierbij een faciliterende rol tot stand brengen en vraag en aanbod bij elkaar brengen. Immers vanuit de basisvoorziening wordt aan mensen de kans geboden om naar vermogen te participeren en vervolgens hun maximaal potentieel te ontwikkelen. Dit betekent concreet voor de gemeente Asten dat naast het realiseren/aanbieden van beschutte werkplaatsen en trajecten in het kader van arbeidsinschakeling, Basisvoorziening Asten-Someren tevens een rol kan spelen bij het vinden van geschikte werkzaamheden die kunnen dienen als tegenprestatie. Zeker voor de groep die niet in staat is op eigen kracht vanuit het eigen netwerk een tegenprestatie te vinden. Omdat binnen de basisvoorziening wordt samengewerkt met diverse lokale organisaties (onder andere Onis Welzijn), instellingen en bedrijven, fungeert deze als maatschappelijk knooppunt die van grote waarde is. Hierdoor kan de basisvoorziening een grote rol vervullen bij de verdere organisatie en uitvoering van de tegenprestatie. Om de mogelijkheden voor het vervullen van deze rol concreet in beeld te brengen zal in de loop van het tweede kwartaal overleg plaatsvinden met de Atlant Groep.

Onderscheid additioneel en regulier werk:

Bij werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie gaat het altijd om additionele onbeloonde maatschappelijk nuttige activiteiten. De werkzaamheden onderscheiden zich dan ook van werkzaamheden die tot de reguliere arbeidsmarkt behoren en waarvoor bereidheid is loon te betalen. Voor de bepaling of de werkzaamheden additioneel zijn, zijn de volgende factoren van belang:

- voor de werkzaamheden bestaat geen bereidheid loon te betalen, de werkzaamheden hebben daarbij geen loonwaarde en geen economische waarde.
- indien de werkzaamheden niet dor middel van deze maatschappelijke invulling worden ingevuld, worden de werkzaamheden of niet verricht of zonde verhoging van de loonsom. Aandachtspunt hierbij is het verdringingseffect op de reguliere arbeidsmarkt.

Vragen 8 en 9:

- *Is de commissie van mening dat de uitvoering van een tegenprestatie geen verdringing op de arbeidsmarkt tot gevolg mag hebben?*
- *Ondersteunt de commissie bovengenoemde punten ten aanzien van additionele arbeid?*

Onderscheid re-integratie en tegenprestatie:

Bij de tegenprestatie staat het versterken van de maatschappelijke participatie voorop en niet het bevorderen van de kansen op de arbeidsmarkt. Re-integratie kan wel als secundair doel dienen, maar is binnen de tegenprestatie nooit het hoofdoel. Werkzaamheden in het kader van de tegenprestatie worden buiten de reguliere arbeidsmarkt gezocht. Immers het betreft werkzaamheden waarvoor op de reguliere arbeidsmarkt geen bereidheid bestaat om loon voor te betalen.

Vraag 10:

- *Is de commissie van mening dat wanneer een uitkeringsgerechtigde en re-integratietraject volgt, hij daarnaast geen tegenprestatie meer hoeft te verrichten?*

Duur en omvang van de tegenprestatie:

Uitgangspunt is dat de duur en omvang van de werkzaamheden die als tegenprestatie worden opgelegd beperkt moeten zijn, zowel qua duur als qua omvang. Voorgesteld wordt daarom uit te gaan van minimaal 10 uur per week voor minimaal 6 maanden per jaar. De voorgestelde periode en omvang zijn zodanig dat maatschappelijke participatie van de bijstandsgerechtigde voldoende kan worden bevorderd.

Vraag 11:

Bent u het eens met de voorgestelde invulling van de tegenprestatie naar vermogen van minimaal 10 uur per week gedurende minimaal 6 maanden per jaar (naar vermogen)?

Communicatie:

Voor het creëren van voldoende draagvlak is een duidelijke en positieve communicatie van essentieel belang. Communicatie dient hierbij plaats te vinden naar de doelgroep, naar de burgers in algemene zin en naar de organisaties waar de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

Vraag 12:

Is de commissie van mening dat communicatie een belangrijk punt van aandacht is welke geborgd moet worden middels een communicatieplan?

Evaluatie:

Aangezien het opleggen van een tegenprestatie voor ons een nieuwe werkwijze is, is het raadzaam zowel de beleidskaders als de uitvoering vooralsnog jaarlijks te evalueren.

Vraag 13:

Welke specifieke aandachtspunten wil de commissie benoemd hebben in de evaluatie c.q. monitoring van de tegenprestatie?

Mogelijke alternatieven:

N.v.t.

Risico's:

Op klantniveau: onvoldoende draagvlak om mee te werken aan de invulling van de tegenprestatie. Het opleggen van een tegenprestatie moet naar vermogen gebeuren, wil het kans van slagen hebben. Tevens moet deze zeker in eerste aanleg niet dwingend worden opgelegd. Intrinsieke motivatie werkt het beste.

Op organisatieniveau: onvoldoende draagvlak om additionele onbeloofde maatschappelijk nuttige werkzaamheden beschikbaar te stellen.

Vandaar dat een goede en duidelijke communicatie van groot belang is.

Wat mag het kosten:

Afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt en de wijze van organisatie, zal voor de gehele Peelregio extra fte in de vorm van participatiecoaches c.q. procesondersteuners nodig zijn om uitvoering te kunnen geven aan de verplichting om een tegenprestatie op te leggen aan bijstandsgerechtigden. Bovendien is voor het inzetten van diverse instrumenten op regionaal niveau extra budget nodig ten bedrage van € 25.000,-. Het kostenoverzicht zoals opgenomen in de notitie laat zien dat het voor de gemeente Asten om een bedrag van € 11.790,- per jaar gaat. Dit bedrag is indicatief. Wij merken hierbij nadrukkelijk op dat de kosten per gemeente kunnen verschillen en mede afhankelijk zijn van de wijze waarop de uitvoering wordt georganiseerd en het ambitieniveau hierin. Wij doelen hierbij op de rol die de Basisvoorziening Asten-Someren, in nauwe samenwerking met lokale organisaties zoals Onis Welzijn, hierbij kan vervullen.

Vraag 14:

Is de commissie bereid extra financiële middelen voor de tegenprestatie naar vermogen beschikbaar te stellen?

doc: CV.MO.15.tk.004

typ: d.vandijck-vandeursen@asten.nl

coll: